

**Posudek vedoucího práce na bakalářskou práci Nikoli Plíškové „Hérakleitos a Psýché“
(FHS, srpen 2021)**

Autorka ve své práci zkoumá pojem *psýché* ve zlomcích starořeckého filosofa Hérakleita. Výzkumná otázka je jasně stanovená a přiměřená stupni práce i možnostem autorky, která bez přemrštěných aspirací vytčený problém opravdu sleduje a na vytčené otázky poctivě hledá odpovědi. Práce má dobře vybudovanou racionální strukturu: začíná představením širšího kontextu a obsahu zkoumaného pojmu před Hérakleitem, načež plynule pokračuje k dochovanému hérakleitovskému korpusu; nejprve analýzou všech zlomků, v nichž se *psýché* vyskytuje (což tvoří vlastní jádro práce), a nakonec závěrečným shrnutím, které výsledky dílčích analýz shrnuje.

Ocenění zasluhuje seznam a kvalita odborné literatury, o niž autorka své závěry opírala, protože se až na jedinou výjimku jedná o validní a široce uznávané tituly (vesměs v angličtině). Názorům a argumentům sledovaných autorů autorka podle všeho dobře porozuměla a referuje je dostatečně srozumitelně a přesně. Nesklouzává však přitom ani do tupého převypravování, ani do nepřiměřených polemik, nýbrž přebírané argumenty a závěry kriticky posuzuje a srovnává a využívá je jako pracovní nástroje a stavební kameny pro vlastní zkoumání. Dobrým krokem bylo i stručné představení využívaných interpretů a jejich cílů v úvodu práce (s. 7-8).

Ocenit lze také kritický přístup k primárním pramenům. Autorka rozlišuje „silnější“ a „slabší“ doklady, tj. skutečné citace od pozdějších převyprávění. Je si dobře vědoma faktu, že pracuje se zlomkovitě dochovaným materiálem, který nedovoluje vyvozovat nadměru určité a příliš sebevědomé závěry (s. 5-6). Dokáže formulovat dobré otázky, z nichž jsou některé kladeny a řešeny jen relativně málokdy, ač se dosti nabízejí.¹ Navíc je schopna uvádět odkazy přímo do primárních zdrojů a edic, v nichž si je dohledala (viz např. s. 14 *et passim*), to se ve studentských pracech vídává bohužel jen zřídka. Jako pozitivní rys je třeba vyzdvihnout i ochotu autorky reagovat na školitelovy připomínky a její schopnost je do práce inteligentně zapracovat.

Nejsilnější a nejpřínosnější částí práce jsou rozbory jednotlivých zlomků, v nichž autorka nabídla nejen přehledné shrnutí a odůvodnění názorů vybraných badatelů, ale do určité míry rovněž určité spektrum interpretačních možností, které z kritického srovnávání vyplývají. Zároveň tím práce narazila na své limity, protože je jasné, že pokud by bylo pozměněno nebo rozšířeno spektrum sledovaných interpretací, jichž v případě některých zlomků existuje několik stovek, mohlo by to poskytnout nejen dosti odlišné výsledky, ale i nejspíše by se tak otevřelo i odlišné

¹ Viz např. s. 65: „Je-li pro *psýché* nutností stát se vodou, proč je její vlhnutí představeno jako něco negativního?“

spektrum otázek a možných odpovědí. To ovšem není kritika, takové omezení platí pro většinu dílčích studií. Je navíc skvělé, že si to autorka uvědomila, neboť neaspírovala na konečné odpovědi a řešení, nýbrž se spíše snažila téma důkladně zmapovat a různé interpretační možnosti a jejich nosnost zvažovat (s. 6).

Nyní pár slov o formální stránce práce. Autorka píše srozumitelně a dokáže jasně formulovat i složitější věci, které není úplně snadné vyjádřit. Velmi obstojnou úroveň jazyka občas trochu narušují nadměru technicistní formulace,² překlepy a vynechávky,³ nesprávně zapsaná řecká jména⁴ a gramatické chyby,⁵ zejména v interpunkci,⁶ i když se v tomto ohledu autorka oproti první verzi práce o něco zlepšila. Dobrý dojem poněkud kazí rovněž ne zcela důsledné dodržování zvolené bibliografické normy, byť i v této věci došlo k výraznému posunu k lepšímu.⁷

Co se týče obsahu práce, žádné zásadnější připomínky k práci nemám. Ačkoli s některými autorčinými závěry v interpretaci jednotlivých zlomků nesouhlasím (např. frg. B 67a mám za evidentní pozdní falsum a překlad předločky *kata* ve frg. B 98 jako „k“ je podle mého soudu gramaticky nemožný⁸), nepovažuji je za chybné, protože k nim autorka dospěla analýzou argumentů a možností a protože je neprezentuje jako jednoznačné vývody, ale pouhé interpretační možnosti, které mohou být platné jen za určitých podmínek.

Skutečně problematických věcí tak zůstává jen málo. Vesměs se jedná jen o drobnosti, které by bylo možné z textu snadno odstranit. Áëtios by měl být asi uváděn opatrněji jako tzv. Áëtios anebo Pseudo-Áëtios, protože jednak tato postava představuje pouhou hypotézu H. Dielse, kterou ne všichni uznávají, jednak se texty pod tímto jménem uváděné reálně nacházejí u jiných autorů, tj. primárně Stobaia a Pseudo-Plútarcha. Teze „přijme-li se předpoklad, že Hérakleitos zemřel v prvních

² Viz např. s. 71: „Právě tyto ohledy mohou umožnit přiblížit se tomu, jak...“

³ Viz s. 5: „v homérský eposech“; s. 8: „na především na“; s. 19: vlastním účen; s. 33: „s probíran^u zlomkem“; s. 45, ř. 6: „pospaná“ m. „popsaná“; s. 47: „že s v určitém smyslu;“ s. 51: „že (se) obsah zlomku nějak týká“; s. 60: „Hades.“, 215 rozumět jako obraznému“ (zde evidentně vypadl kus věty); s. 61: „posmrtná život“; s. 68, pozn. 248: „psýché jednotlivého člověka, kterou z té světové vychází.“

⁴ S. 7 *et passim*: „herakleitovskou“ m. „h^érakleitovskou“; s. 12 a 57: „Ilias“ m. „Ílias“.

⁵ S. 7: „Hérakleitově pojetí;“ s. 17: ty informace (v plurálu) „pochází“ m. „pocházejí“; s. 2, ř. 5: za slovem „platonskému“ na konci věty chybí tečka; s. 46: „za v určitém ohledu“; s. 67: „vlhkost činní.“

⁶ Jedná se hlavně o scházející čárky za větami vloženými a před větami důsledkovými, viz např. s. 6, ř. 2 a 5; s. 7, ř. 1 a 6; s. 8, ř. 2 odspoda; s. 39, ř. 5 odspoda; s. 44, ř. 8; s. 51, ř. 6 a 11; s. 52, ř. 10: „a^z vycházejíc;“ s. 53, pozn. 182, ř. 1; s. 55, ř. 3 odspoda; s. 57, ř. 4; s. 57, ř. 3 odspoda; s. 59, ř. 1 odspoda; s. 61, ř. 1 odspoda; s. 63, ř. 2; s. 68, ř. 7 odspoda; s. 71, ř. 3 a 9.

⁷ Viz např. s. 25, pozn. 68: „Kahn (Kahn, s. 288), který se v této věci odkazuje na stejný názor Marcoviche představený v *Phronesis* II (1966), 26f. “; s. 29, pozn. 84: „Betegh (2013, s. 227)“; s. 35, pozn. 109: „Kahn (1981, s. 259.) či Betegh (2013, s. 241).“

⁸ Srov. H. W. Smyth, *Greek Grammar*, Harvard University Press 1984, s. 380, par. 1690, odst. 2a.

dvou desetiletích 5. st. př. n. l.“ (s. 14) není zaštitěna odkazem. Autorka sice zmiňuje, že edice *DK* označuje 149 B zlomků (s. 19, pozn. 49), ale zapomíná dodat, že za autentické považovali editoři jen čísla 1 až 126, zatímco 126a až 139 řadili mezi texty pochybné a nepravé. Ze seznamu autorů, kteří byli více či méně ovlivněni Hérakleitem (s. 19), autorka vypustila hippokratovské autory (jež obsahovaly s. 19-20 a 57 pracovní verze textu, kterou jsem měl k dispozici), a to nejspíše proto, že neměla čas tyto texty dohledat a projít je. Ve frg. B 27 se explicitně neříká, že na doufající lidi „ve skutečnosti po smrti nečeká nic“ (s. 60), jen že se mohou dočkat toho, co nečekají a v co nedoufají (zlomek ovšem tak, jak ho pochopila autorka, interpretovat lze). Zmínka o Anaximenovi (s. 14) měla být podrobnější, protože u něj jako u jediného se *psýché* objevuje ve větě, již řada specialistů považuje za autentickou (tj. zl. B 2). A byť jde nejspíše o padělek, B 2 být zmíněn měl, zejména je-li jedním z důvodů, proč je počátek transformace homérské *psýché* v „duši“ situován už do 6. stol. př. n. l.

Tyto drobné výhrady nicméně nic nemění na výše uvedeném pozitivním hodnocení. Práci Nikolý Plíškové považuji v rámci FHS za nadstandardní, a proto ji navrhuji hodnotit známkou výborně.

V Praze, 24. 8. 2022

doc. Mgr. Tomáš Vítek, Dr.